

שמעתא עמיקתא

גליון תע"ז | פרשת בהר - בחוקותי | תשפ"א | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

הלשה עיסה ע"מ לחלקה לשני מיני מאפים אם חייבת בהפרשת חלה

נשים רבות הרוצות לזכות במצוות הפרשת חלה נוהגות מידי זמן מה ללוש עיסה בשיעור המחייב בהפרשת חלה, ולזכות ולהפריש חלה בברכה. ועובדא הוה באשה שרצתה לזכות במצות הפרשת חלה, ועיי"כ הייתה טורחת מידי פעם להכין עיסה שיש בה שיעור חלה ולהפריש בברכה, אלא שמחמת שהמיקסר שברשותה לא היה באפשרותו ללוש יותר מק"ג אחד של בצק, הייתה מכינה שתי עיסות בזה אחר זה, ולאחר נתינתם בכלי אחד הייתה מפרישה מהם חלה (ומנהגה ע"פ דעת הפוסקים שדי בשיעור זה לצורך הפרשת חלה בברכה). אולם מחמת שלא היה לה צורך בכמות גדולה כ"כ של חלות, הייתה מכינה בשעת הלישה עיסה אחת עם מעט סוכר, ועיסה שניה עם כמות מרובה של סוכר, והייתה מצרפת העיסות בכלי אחד ומפרישה חלה, ולאחר מכן מכינה מעיסה אחת חלות רגילות, ומתעיסה שניה חלות מתוקות. ולאחר שהערת את תשומת לבו שבכה"ג אין העיסות מצטרפות, וודאי שאין לה להפריש בברכה, שהרי מקפידה שלא לערב העיסות מחמת שהרכבם שונה. שאלתה בפיה אם תכין שתי עיסות השוות ברכיביהם ותצרפם בכלי אחד ותפריש חלה, ורק לאחר מכן תפריש העיסות ותוסיף בעיסה אחת סוכר, אם מהני שתוכל להפריש חלה בברכה מהעיסה המצורפת בכלי. הנה מציינו ב' אפשרויות לצרף שתי עיסות שנלושו כל אחת בפני"ע. א. עיי נשיכה. ב. עיי צירוף כל. וכמבואר בשו"ע ריש סי' שכ"ה - שתי עיסות שאין בשום אחת כשיעור, אם נוגעות זו בזו עד שנדבקים מעט מזו בזו, מצטרפין, אם היו ממין הראוי להצטרף כפי מה שנתבאר בסי' שכ"ד, ואם אין נדבקים והם בסל אחד הסל מצרף אפי' אחר שנאפה ונעשה פת. ובריש סי' שכ"ו - שתי עיסות שיש בשניהן שיעור החייב בחלה, ואין באחת מהן כשיעור ונגעו זו בזו ונשכו זו את זו, אם היו של שנים אפי' הן ממין אחד, פטורים מן החלה, ששתם שנים מקפידים, ואם ידעו שאינם מקפידים על עירוב העיסות הרי אלו מצטרפות. היו שניהם של איש אחד אם היו ממין אחד כפי מה שנתבאר בסי' שכ"ד מצטרפים וחייבים בחלה, ואם משני מינים היו אין מצטרפים, ששתם אחד אינו מקפיד. ואם היה מקפיד שלא תגע עיסה זו בזו ולא תתערב אפי' היו מין אחד אין מצטרפות. ואם האחת פת קיבר והאחת פת נאה אפי' הן של אדם אחד מסתמא מקפיד ואינו מצטרף.

וכתב שם הרמ"א - וה"ה שתי עיסות שיש באחת כרכום ובשנית אין בה. ואי"כ בנידון דידן אם תלוש שתי עיסות מאותו המין והתרכב, ותצרף אותן אח"כ עיי נשיכה או נתינה בכלי, לכא"ו חייבת בחלה, ויכולה להפריש חלה בברכה.

אלא דעומד לפנינו ההיא דינא הנזכר במחבר (סי' שכ"ו) - נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה, חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשנה פת, אבל (שאר אדם) העושה עיסה לחלקה בצק פטורה. ואי"כ אכתי יל"ע בנידון דידן, דאף אם נדון את ב' העיסות כעיסה אחת מחמת צירופם עיי נשיכה או צירוף סל, אכתי מידי ספק לא יצאנו דהא אף הלשה עיסה אחת אם עושה כן עיי לחלקה י"ל דפטורה מחלה.

שמעתא אליבא דהלכתא

האם יש איסור גניבת דעת בהעתקת מבחן

א. איסור גניבת דעת. ב. כוונתו לכבד את חברו. ג. איסור מוח"ת או מדרבנן. ד. חומר האיסור. ה. עיי מעשה, דבור או כתיבה. ו. העתקת מבחנים או עבודות לקבלת תואר. ז. הטעה את עצמו. ח. מתי תלין שהטעה את עצמו. ט. גלולת לחברו את האמת.

א. איסור גניבת דעת

איתא בחולין (נד) אמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עכו"ם. ועיי"ש דמה"ט אסור לשלוח ירך חתוכה לעכו"ם כשגיד הנשה בתוכה. ופרש"י כי העכו"ם סבור שישאל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו, והוא לא נטלו ונמצא מחזיק לו טובה בחנם.

ועוד איתא שם ר' מאיר אומר אל יסרהב אדם לחברו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד, ולא ירבה לו בתקרבות (מתנות) ויודע בו שאינו מקבל, ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני אא"כ הודיעו, ולא יאמר לו סוד שמן מפך ריקן, ואם בשביל כבודו מותר. ופרש"י לא יסרהב - לא יפציר בו הואיל ויודע שלא יעשה, משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה בחנם כסבור שמן הלב מסרהב לו. ולא יפתח לו כו' - חביותיהם מגופות היו וכשבא אדם אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלמה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא לו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובה חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד עיי שהרי תשאר חבית זו חסרה ותתקלקל יינה וזה ימסרנה מיד לחנוני שימכרנה לו. אא"כ הודיעו - מכרתיה לחנוני ואיני נפסד, עיי"כ.

ועיי ברמב"ם (מכירה ריש פ"ח) שפסק עיי"ש הנ"ל דאסור לרמות בני"א במקח וממכר או לגנוב דעתם, וא' עכו"ם וא' ישראל שוים בדבר זה, היה יודע שיש בממכרו מום יודיעו ללוקח, ואפי' לגנוב דעת הבריות בדברים אסור. וכן פסק השו"ע (ח"מ ס"י רכח ס"ו), ופירש הסמ"ע (ס"ק ז) דאע"פ שאין בו אונאת ממון כגון שמחר אותו בשווי שלו מ"מ היה לו להודיעו, והוא דומה לגניבת דעת דאסור אע"פ שאין בו חסרון ממון.

נמצא שגניבת דעת היינו שגורם לישראל או עכו"ם שיחזיקו לו טובה שלא כדין. וכן אם מוכר חפץ עם מום במחיר הראוי אלא שמסתירו מחברו וכדו', כיון שמכר לו דבר בחזקת שלם והוא באמת פגום עבר על גניבת דעת.

ב. כוונתו לכבד את חברו

והנה בהא דמסרהב לחברו שיעסוד אצלו משמע מרש"י דדוקא כשאינו מסרב לו מלבו אסור, אבל אם באמת רוצה שיאכל אצלו, מותר. וכ"כ הגר"ז (שם). וכן מוכח בגמ' שם שאמרו "ישאני עולא דחביב ליה לר"י דבלא"ה נמי פתחיה מפתח ליה", עיי"ש.

ועיי בתורת חיים (חולין שם) שכת' דלא הוי גניבת דעת אלא כשהוא מפציר בחברו הרבה, אבל כשאינו אומר לו רק פעם אחת לאו גניבת דעת הוא דהא אורחא דמלתא, עיי"כ. וכבר כתב כן הב"ח (אות ז) דפעם ושתים מפני הכבוד אין שם איסור, וכך נוהגים. וכ"כ הסמ"ע (ס"ק ח) כי אדרבה אם לא ידבר עמו כן יתבהו חברו, דהרואים שנכנס ויוצא ואינו מכבדו לומר לו בוא ואכול עמי, יאמרו שהוא מפני שפלותו, כי אין הכל יודעין שנמנע לומר כן מפני שיועד שאינו סועד. וכ"כ הגר"ז (אונאה וגניבת דעת אות יד) כי זהו כבודו שמכבדו לאכול עמו. ובדרך זה מציינו בחולין (שם) דאמרו לא יאמר לו סוד שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר. ופרש"י שאם בשביל כבודו של אורח להודיע לבריות שחביב הוא עליו מותר. וכן פסק השו"ע (שם ס"ו ז).

ועיי עוד בכתובות (טו-יז) שאמרו כיצד מרקדים לפני הכלה בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא (משום מדבר שקר תרחק), ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה, עיי"כ. ועיי בשבט הלוי (ח"ה ס"י ב) שכת' עיי"ז דאף דעדיין יש חשש גניבת דעת, מ"מ זה ודאי דהותר כה"ג כיון דאין בזה שקר מן הדין. וכעין זה מציינו נמי לעיל אות ב' דכל שעושה לכבודו אין משום גניבת דעת.

ג. איסור מוח"ת או מדרבנן

ומציינו ליוראים (סי' קכד - דפו"י סי' רנה) שכת' דגונב דעת הבריות במידי דממון הוי בכלל גנבת ממון ועובר על לא תגנובו. וכן נראה מהסמ"ג (לאוין קנה). ועיי"ש שמבואר דאף במקום שרק מחזיק לו טובה שלא כדין גם הוי מוח"ת. והריטב"א (חולין שם ד"ה כדאמר) כת' בשם התוס' שהוא מוח"ת אף בגניבת דעת עכו"ם מדכתוב לא תגנובו ולא תכחשו וגו' (ואף במקום דליכא חילול ה').

ועיי ברמב"ם (דעות פ"ב ה"ו ומכירה שם) שכת' דאסור למכור לנכרי בשר נבילה בחזקת שחוטה, ולא יסרהב בחברו שיאכל אצלו והוא יודע שאינו אוכל כו', עיי"כ. ועיי בספר קובץ על הרמב"ם (ליקוטים פרקל דעות פ"ב ה"ו) שכת' בדעת הרמב"ם שהוא מוח"ת. ובקריית ספר (מכירה פ"ח) כת' דנ"ר דגניבת דעת הוי ממון דוקא במקום דאיכא דררא דמונא. ומהרמב"ם (שם) גופא משמע עכ"פ שגניבת דעת שמחזיק לו טובה וכו' אינה בכלל הלאו.

והשער"ת (שער ג אות קפד) כת' דמי שמטעה את חברו לאמר כי עשה עמו טובה או דיבר טוב עליו ולא עשה, החטא הזה חמור אצל חכמי ישראל יותר מגול הנכרי, כי שפת שקר אשמה רבה, עיי"כ. ומשמע שאסור מהי"ת אף כשלא נוגע לממון.

אולם הב"ח (סי' רכח אות ו) כת' דהיכן שגורם (לעכו"ם) להחזיק לו טובה בחנם אסור מדרבנן. והגר"ז (אונאה וגניבת דעת אותיות יא-יב) מחלק בין מקום שיש הפסד לשני דהוי דאוי לבין מקום שאין הפסד. וכן משמע בסמ"ק (סי' רס) ובשו"ת מהר"א"ף (סי' כב) דגניבת דעת עכו"ם אם אסור מוח"ת תליא אי גול עכו"ם אסור מוח"ת, עיי"ש. ועיי עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון של"ב.

ד. חומר האיסור

ואיתא בתוספתא (ב"ק ז, א) ג' גנבים הם כו' גדול שבכולם גונב דעת הבריות. והביאה הריטב"א (חולין שם סד"ה כדאמר). והיוראים (שם) כת' דחמור גונב דעת הבריות מגונב ממון ונפשות, עיי"ש. והשער"ת (שם) כת' דהחטא הזה דאיסור לגנוב דעת הבריות ואפי' דעת נכרי הוא חמור אצל חכמי ישראל כו' יען וביען כי שפת שקר אשמה רבה ונתחייבו על גדרי האמת כי הוא מיסודי הנפש.

ה. על ידי מעשה, דבור או כתיבה

ומהגמ' בחולין הנ"ל יוצא שאיסור גניבת דעת הוא בין בדיבור בין במעשה. וכ"כ ברמב"ם (מכירה פ"ח ה"א). וכן הביא הגר"ז (אות ג) דאפי' במלח' א' של שפת חלקות או במעשה שמראה שעושה בשבילן ואינו עושה אסור. ועיי בצ"ח (חטוי סי' יב ד"ה ופשוט) דפשוט שהאיסור בזה הוא אפילו בכתב, וכמו לגבי איסור שקר, דזיל בתר טעמא, וסו"ס מאנה הוא את הבריות עיי כתב, וכבר כתב כן הח"ח בחובת השמירה שאף עיי כתב או רמז עובר על איסור, עיי"כ.

ו. העתקת מבחנים או עבודות לקבלת תואר (גניבת דעת כשהלה לא יודע מהדבר)

והנה מהא דפסק השו"ע (שם ס"ו ז) דאסור לרמות בני"א במו"מ או לגנוב דעתם, כגון אם יש מום במקחו צריך להודיעו ללוקח אף אם הוא עכו"ם. ופירש הסמ"ע (ס"ק ז) דאע"פ שאין בו אונאת ממון כגון שמכר לו בשווי האמיתי של החפץ עם מומו, מ"מ היה לו להודיעו, והוא דומה לגניבת דעת דאסור אע"פ שאין בו חסרון ממון, עיי"כ. ומשמע דאע"פ שהקונה אינו יודע ואף אפשר שלא ידע מזה מ"מ יש משום גניבת דעת אע"פ שאין משום החזקת טובה וכדו'. וכן מוכח מהמהרי"ל (הל' העגלה אות טו) שנטק שאסור לישראל להשתמש בפקדון של עכו"ם העומד ברשותו, שלא בידיעתו, משום שגונב דעתו. ואף הט"ז (יו"ד סי' קכ ס"ק יא) החולק עליו היינו כי לא גרע מהפקעת הלוח דשריא. וכן מבואר בב"ח (ח"מ שם אות ו). וכן מוכח מהרמ"א (יו"ד סי' רנד ס"ע ב) שפסק ששר עכו"ם ששלח ממון לישראל לצדקה, אין מחזירין אותו משום שלום מלכותו ויעשו בהן מה שצוה המושל ויחלקו לישראל כמו שצוה (אע"פ שלא מקבלים מהם צדקה) ולא יחלק לעכו"ם בסתר דאיכא משום גניבת דעת. ואע"פ שהשו"ע שם ס"ל שיש לחלק המעות לעכו"ם בסתר, פירש הכת"ס (יו"ד סי' קיד ד"ה והנה המחבר) דס"ל לדעה זו דהגם שיש בזה גניבת דעת מ"מ משום שלום מלכות הוצרך לקבל ומותר לו לגנוב דעתו כיון שגורם לישראלים אסור משום שאסור לקבל מהם צדקה דכתיב "ביבוש קצירה" וחמירה מאיסור לגנוב דעתו, עיי"כ.

ולפייז נראה שאסור להעתיק מבחן או עבודה לצורך קבלת תואר וכדו', משום גניבת דעת שהבודק והממונים עליו מחזיקים שעשה עייף ידיעותיו ונותנים לו ציון שאינו מגיע לו. כמו כן אחר קבלת התואר נמצא מאנה את המעסיקים אותו בחזקת שידוע וראוי לתואר שלו ואין הדבר כן. וכן מצאתי **באג"מ** (ח"מ סי' רכז סי' כו) ו**בסמ"ע** (סי' טג) בענין איסור אונאה לעכו"ם בכה"ג. אלא שבמקומות שהדבר ידוע שאנשים מעתיקים עבודות או קונים אותם מוכנות, ואנשי המוסדות והבוחנים וכדו' מודעים לדבר ולא עושים כל הצורך למנוע את הדבר או שאין בידים למנוע זאת, נראה לכאורה שאין משום גניבת דעת כי הו"ל לאסוקי אדעתיהו שמי שמסר את העבודה באמת לא עשהו בעצמו, ומבואר בסמוך דכל דהוי לאסוקי אדעתה אין משום גניבת דעת. ועוד י"ל דלא שיש בזה גניבת ממון כי הדבר ידוע שמקבלי התואר עושים כן ואעפ"כ לא פוסלים להם עבודות אלו, אלא דאכתי יש לדון בזה משום איסור שקר. ומי"מ בהעקת מבחנים ודאי יש משום גניבת דעת, גנבה ושקר כנ"ל.

ז. הטעה עצמו

ואיתא **בחולין** (נד:) מר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזיל מסיכרא לבי מחוזא, ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא פגעו אהדדי וכסבור מר זוטרא שלקראתו יצאו, אמר להו למה להו לרבנן דטרוח ואתו כולי האי, א"ל רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר (ולעשות עסקינו ולילך למקום אחר יצאנו, רש"י) אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן, א"ל רבא מי"ט אמרת ליה הכי דאחלישיתיה לדעתיה, א"ל והא קא מטעינן ליה, איהו הוא דקא מטעינן נפשיה, ע"כ. ו**פרש"י** והא קמטעינן ליה - אם לא הייתי מגלהו היה מחזיק י"ל דלא טובה חנם. איהו הוא דמטעי אנפשיה - (הוא טעה בעצמו) אחרי שאנו לא אמרנו לו לקראתך יצאנו, ע"כ. וכן פירש ה**מאירי** (ד"ה מי שעשה). דלא **כהרבינו גרשום** שם שפירש דאיהו הוא דקא מטעינן נפשיה כלומר שהוא באמת ידע שלא יצאו לכבודו.

ח. מתי תלינן שהטעה את עצמו

אלא דעיי' **ברש"י** שהקשה על הא שאמרו שבמקום שאם הטעה עצמו אין משום גניבת דעת, מהא (הובא לעיל אות א') דמוכר בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני וחברו חשב שלכבודו פתחם, דמבואר דאעפ"כ שהוא טועה בעצמו אסור. ויישב דשם מדובר שאמר לו בשבילך אני פותחן.

ותוס' (שם) כתי' דלא משמע כן דהא אם לא הודיעו קתני משמע דבסתמא אסיר, לכך נראה דהתם בסתם אסור דלא איבעי ליה לאורח לאסוקי אדעתיה דמכורות לחנוני, אבל הכא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה דטרפה היא, וכן מר זוטרא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה דרבא ורב ספרא לא יצאו לקראתו אלא לצורך עצמם, ע"כ. וכ"כ ה**תוס'** **הרא"ש** (שם).

אולם ה**רמב"ם** (מכירה פ"ח ה"א) לא הזכיר חילוק זה, וביאר ה**לח"מ** שדעתו **כרש"י** (שם), שגניבת דעת היא רק כשאמר לו במפורש שמוכר לו בשר שחוטה, או עשה מעשה גמור שיש בו לגנוב דעת, אבל אם לא עשה מעשה או לא אמר במפורש שמוכר בשר שחוטה מותר, ולכן איהו הוא דקא מטעינן נפשיה, שלא אמר לו במפורש לקראתך יצאנו, ע"כ.

והטור (שם), ה**ב"ח** (אות ה) ו**הלבוש** (אות ה) פסקו כהתוס'. וכן משמע **מהשו"ע** (סעי' ה). וכן נקטו ה**סמ"ע** (סי' ט) ו**הגר"ז** (אונאה וגניבת דעת אות ג). ועיי' **בחי' רבינו שמחה** (חולין שם). ודבר זה מצוי בשמותיו וכדו' כי לפעמים נכנסים לומר לבעלי השמחה מזל טוב כי נזדמן לו במקרה להיות בקמור במקום, וברע השמחה חושב שחברו בא במיוחד בשבילו, דבגונא דלא הוי לאסוקי אדעתיה שלא הגיע בגללו יש בזה משום גניבת דעת. ובכה"ג צריך להודיע לו כדי שלא יחזיק לו טובה וכמו שבארנו בסמוך (ואם יש בזה משום בושה וכדו' עיי' להלן).

ט. לגלות לחברו כוונתו כדי שלא יחזיק לו טובה

ובגונא שעבר וגנב דעת חברו ומחמת זה מחזיק לו טובה, נ"י דחייב לגלות לו עיי"מ לתקן את העוולה שחברו לא יחזיק לו טובה בחנם וכה"ג כתב ה**חפץ חיים** (לשה"ר כלל ו סי' ד והג"ה שם, ועיי"ש אות יב ובבאמ"ח לג - ד). אלא דיי"ל דכ"ז במקום שיש גניבת דעת שמחמת זה השני מחזיק לו טובה ונמצא שחב לו כי נמצא מחויב לו להחזיר שותבו, או שיש בה איהו נזק מחמת אונאה וכדו', אבל גניבת דעת שאין בה משום החזקת טובה אלא רק עבר על דעתו אעפ"כ שצריך תשובה כי עבר איסור, מיי"מ י"ל דא"צ לבקש מחילה. ובדרך זה מצינו **בחפץ חיים** (לשה"ר כלל ד באמ"ח אות מח ורכילות כלל ד באמ"ח ד) בענין איסור רכילות ולהש"ר דבגונא שאין חשש נזק לחברו מחמת דבורו דא"צ אלא תשובה בין אדם למקום בלבד. (ועיי' **בשער משפט** (סי' שמח סי' ב) שכת' דלמ"ד שטעות עכו"ם אסור משום גניבת דעת אם כבר היטעו אין חיוב השבה, כי מה שעבר עבר, ולאו בר חזרה הוא).

י. אם יגלה יגרם בושה או צער לחברו

אלא שיש לדון במקום שאם יגלה לחברו תחלש דעתו, האם בכל אופן מחויב לעשות כן עיי"מ לתקן את עוותו ולא יחזיק לו טובה בחנם, או שוא"מ עדין. ונראה דחייב לגלות לו וכמו שמוכח **מהגמ'** **בחולין** (נד:) דמר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קא אזיל מסיכרא (שם מקום) לבי מחוזא, ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא, פגעו אהדדי, הוא סבר לאפיה קא אתו, אמר להו למה להו לרבנן דטריח ואתו כולי האי, אמר ליה רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דהוה קא אתי מר אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן, אמר ליה רבא מאי טעמא אמרת ליה הכי דאחלישיתיה לדעתיה, אמר ליה והא קא מטעינן ליה איהו הוא דקא מטעינן נפשיה, ע"כ. מבואר דאף היכן דאיכא משום חלישות הדעת אם לא טעה בעצמו צריך להודיעו.

אלא דאכתי נ"י דהיכן דאיכא משום בושה אם יגלה לו כגון שנמצא לפני אנשים וכדו', אמרינן גדול כה"ב הדוחה איסור תורה בשב ואל תעשה במקום בזיון גדול, ואיסור דרבנן אפי' בקום ועשה אף במקום בזיון קטן, כמבואר באו"ח סי' י"ג ועוד מקומות. ועיי' **במ"ב** (סי' תרו סי' ק) שכתב שבשעת בקשת מחילה צריך לפרט מה שחטא לחברו אם לא כשיודע שחברו יתבייש מזה כשיפרט תחטא אזי לא יפרט אותו, ע"כ.

אולם לאחר מכן כשאין חשש בושה (כגון שהלכו האנשים וכדו'), נראה דמחויב לגלות לו עיי"מ שלא יחזיק לו טובה בחנם. ואעפ"כ שכתבנו לעיל בשם ה**סמ"ע** שמותר להזמין את חברו אעפ"כ שידוע שלא יבוא, כשעושה כן כדי שלא יתבוה, כי הרואים שנכנס ויוצא ואינו מכבדו לומר לו בוא ואכול עמי, יאמרו שהוא מפני שפלותו, שאני התם שבשעה שמפציר לפניו כוונתו לכבדו וא"כ אין כאן גניבת דעת כלל, משא"כ אחר שגנב דעתו עליו לתקן את אשר עוותו, ויעשה כן באופן שלא יהיה לו בזיון בדבר. ובדרך זה מצינו **בחפץ חיים** (לשה"ר כלל ד אות יב) שהמספר לשוה"ר על חברו וגרם לו עיי"ז נזק, וחברו אינו יודע מזה, שצריך לגלות לו מה עשה כנגדו ולבקש מחילה על כך (והא דמבואר לעיל **מהמ"ב** שאין גללות את חטאו אם חברו יתבייש מזה, יש לחלק בין בושה לצער וכן דעת ה**גרש"א זצ"ל** (הליכ"ש מועדים פ"ג מהג' 24). ואעפ"כ **שהגרי"י סלאטנר זצ"ל** (מכתבי החפץ חיים כתבי הגרא"א קאסאווסקי) חלק על החי"ח. וכן דעת ה**גרשז"א זצ"ל** (שם מהג' ה) כיון שעיי"ז יגרם לחברו צער, ולא כל כמיניה לעשות כן מפני חובת התשובה שיש עליו. ומי"מ י"ל דבנ"ד בכל אופן צריך להודיעו כי גניבת דעתו חב לו מחמת שמחזיק לו טובה בחנם.

מוסקנא דדינא

א' אסור לגנוב דעת הבריות אפילו דעת עכו"ם. ב' איסור זה הוא אף עיי' דבור בלא מעשה או מעשה בלא דבור. ועל כן אסור לאדם להפציר בחברו לסעוד אצלו, ויודע בו שלא יסעד, וכן אסור להרבות בתקרבות ויודע בו שאינו מקבל כי נמצא מחזיק לו טובה בחנם. ג' ודוקא להפציר אסור, אבל לומר פעם פעמים בא ואכול עמי מותר, כי זהו כבודו שמכבדו לאכול עמו. וכן אם באמת רוצה שיאכל אצלו, מותר לו להפציר בו אף שידוע שלא יבא, כיון שאין המניעה מחמתו. ד' מי שהגיע ממרחק לצורך עסקיו, ונזדמן לו שם שמחת חברו, אסור לומר לו שהגיע במיוחד בשבילו. אלא שאם חברו טעה מעצמו והודה לו עיי"ז שבא במיוחד בשבילו, אם היה מקום לעלות על דעתו שבאמת לא הגיע בשבילו במיוחד, כיון שהוא לא הטעהו, אין איסור. אמנם אם לא היה עליו לעלות זאת בדעתו צריך לגלות לו כדי למנוע גניבת דעת שיחזיק לו טובה בחנם, והדין כן אף אם תחלש דעתו של בעל השמחה מחמת זה, ומי"מ יזהר גלולת הדבר באופן שלא יהיה לו בזיון. ה' אסור להעתיק מבחן או עבודה לצורך קבלת תואר משום גניבת דעת. וכן מפני גניבה, כי עיי' קבלת התואר נמצא מאנה את המעסיקים אותו בחזקת שהוא בקי וראוי לתואר ואין הדבר כן. ומלבד זה יש משום איסור שקר. (ועיי' עוד לעיל בתשובה אות ו').

ואף **דהש"ך** שם (סי' קה) פיי העושה עישה עיי"מ לחלוקה בבקש - לאנשים הרבה בשל יאה באחת מהן שיעור חלה, פטורה. עכ"ל. ויש לדייק דהיכא דעושה עיי"מ לחלק לאדם אחת חייבת בחלה.

וכן מנהגנו בכל עיסה שיש בה שיעור חלה, שאין אנו אופים אותה כאחת, אלא מחלקים אותה לכמה חתיכות [שאין בכל אחת שיעור חלה] ואופים כל חתיכה בפניני. ואעפ"כ אנו מפרשים חלה בברכה מהעיסה קודם חלוקה. ויעויין בזה בפתי"ש סי' ק' ב'.

יעוי' **בחזו"א** (נרעם ליקוטים סי' ב) דאחר שהביא קושיית האחרונים ממנהגנו דמפרשים חלה בברכה אע"ג דאנו מחלקים את העיסה, וקושיית ה**גר"א** (ויריד סי' שכיו סי' ק) מחלות תודה ורקיקי נזיר דאין בכל אחת מהן שיעור. כתב - ונראה דהא דעושה עיסה לחלקה בצק פטורה, היינו לחלקה ולהקפיד על תערובתן אחר החלוקה, דאם אחר החלוקה נמי אינו מקפיד על נשיכתן זו בזו לא גרע מה שעשה מתחלה עיסה אחת מעשה שתי עיסות ונשכו זו בזו, אבל כשדעתו לחלקן ולעשותן בדפוסים מיוחדים או למשוח פניהן של מקצתן בביצים ושמן וכיו"ב, שיקפיד אחר חלוקתן על נשיכתן זו בזו, מקרי עיי"מ לחלק, ואם דעתו לחלקן רק משום שרוצה בפתין קטנות ולא יקפיד על נשיכתן גם אחר חלוקה זה לא מקרי עיי"מ לחלק, ואין חילוק בין איש אחד לבי' אנשים אלא בין מקפיד אחר חלוקה לאינו מקפיד.

וא"כ נמצא דבנידון דידן שמצרפת העיסה עיי"מ לחלקה אח"כ לבי' מיני מאפה, האחד עם מעט סוכר, והאחד עם סוכר מרובה, י"ל דאין העיסה חייבת בחלה [כל שאין באחד מהם שיעור חלה]. וכיון דמידי ספק לא יצאנו נמצא דאינה יכולה לברך על הפרשתה. ויעויין **בדרך אמונה** (פיו מהל' ביכורים סי'ט סי'ק שפ"ח) דתביא דברי החזו"א. ובציון הלכה שם סי' שפ"ח כתב - ולפייז העושה עיסה גדולה ורוצה לחלקה לעשות חציה חלה וחציה מזוונת, כיון דמקפיד על תערובתו אם אין בכל אחד כשיעור חלה לא יברך, דאפשר דפטורה לגמרי לפי"ד מרן.

העולה לדינא - הלשה עיסה אחת שיש בה שיעור חלה, או המצרפת בי' עיסות שאין בכל אחת מהן שיעור חלה, אבל בשתיהן יש שיעור חלה, עיי"מ לחלק העיסה הגדולה לשתי עיסות [או יותר] שאין בהן שיעור חלה, וללוש או לאפות כל אחת מהן בהרכב שונה, תפריש חלה בלא ברכה.

פניני הלכה

עניני שבת קודש

קבלת שבת (יב)

מעשי ה' שבמזמור שיר ליום השבת - **"מה גדלו.**

כשאני מתבונן בהם אני מכיר כי גדולים הם וגבוהים להשיגם אל השלמות.

וכן **עמקו מחשבותיך**. שלא נגלו לחכמים טעמי העולם בשאלות קשות שיש בעניני העולם למה היה כך ולא היה כך... לכן התשובה בזאת השאלה ובזולתה כך גזרה חכמתנו אנחנו לא ידענו דעתו ומחשבותיו למה, כי עמקו למטה וגדלו למעלה...

להגיד כי ישר ה'. אז יגידו כי ישר ה', כי בזמן הזה לבות בני אדם פוסחים במעשי הא-ל בראותם שלות הרשעים ויסורי הצדיקים ובזמן העתיד בבוא המשיח יצטרפו ויתלבנו וישארו ככסף מזוקק ולא יהיה עוד שלוח לרשעים ולא צרה לצדיקים, ואז יודו כל העולם כי ישר ה'.

צורי. כי אני בוטח בו. **ולא עולתה בו.** ואמר המשורר כי יאמרו הכל כי לא עולתה בו וכל מעשהו באמונה, ואז שתברכה דעת בני אדם יגלה זה הסוד למה היה כן בעולם הזה שלוחה ברשעים וצרה לצדיקים". (פירוש הרד"ק, תהלים צ"ב)

נערך עי' מח"ס "עבודת שבת קודש"

מבית "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ס שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון – טל': 6761* יש להקיש 3–3–1 שלווחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" – יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. חניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

© שמעתא עמיקתא – לקבלת הגליון מדי שבוע ברוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com